

Sierpień 2000 Numer 8 (34)

W numerze:

Chronologia dziejów	str.1
Świebodzice w okresie wojny trzydziestoletniej	str.1
Warto wiedzieć	str.2
ul. St. Żeromskiego 27	str.3
Plan ul. Zamkowej z 1938r.	str.4
Ciekawostka	str.4
Kronika Z.S.Z. cz.II	str.5
Warto zobaczyć	str.6
ul. Henryka Sienkiewicza	str.6

Chronologia dziejów

Świebodzice w okresie wojny trzydziestoletniej.

2000 cd.

- W I kwartale na terenie Gminy wybuchły 53 pożary.
- 4 kwietnia dokonano odbioru odbudowanych i zmodernizowanych po powodzi z lipca 1997 roku, ulic: Moniuszki, Leśnej, Wodnej i Cierni.
- W dniach od 10 do 14 kwietnia uzupełniano w mieście drzewostan, posadzono ponad 10 tysięcy sadzonek drzew i krzewów różnych gatunków.
- 3 maja odsłonięto tablicę upamiętniającą tych, któ-

- rzy oddali życie za wolność i niepodległość.
- 7 maja odbył się wyścig kolarski „I Memoriał im. Pawła Sosika”. Zwycięzcą został Marek Kamiński, ten, który ocalał z wypadku w którym zginął Paweł Sosik.
- 8 maja w części pomieszczeń wydzierżawionych od Zakładów Przemysłu Lniarskiego „Silena” ruszyła masowa produkcja wyrobów lniarskich. Nowa fabryka przyjęła nazwę: Fabryka Wyrobów Lniarskich „Świebodzice”.
- 15 maja na Osiedlu Sudeckim bandyta pociął nożem 13 letnią dziewczynkę. Policja ujęła go dopiero 25 maja.

Zdjęcie: Bolesław Kwiatkowski

Wojna trzydziestoletnia toczona w latach 1618-1648 między Habsburgami popieranymi przez katolickich książąt Niemiec i Hiszpanię, a niemieckim obozem protestanckim oraz jego sprzymierzeńcami: Francją, Szwecją, Holandią, Sabaudią i okresowo Danią, ciężko dotknęła ziemię śląską, a z nią i Świebodzice. Śląsk opowiedział się po stronie opozycji antyhabsburskiej

W lipcu 1618 roku na zebraniu stanów śląskich postanowiono podjąć zbrojenia. Kraj podzielono na okręgi wyznaczając każdemu z nich dostarczenie określonej liczby żołnierzy pieszych i konnych, Świebodzice należały do okręgu czwartego. W okręgu tym przeprowadzono cztery ćwiczenia wojskowe. Jedno z nich odbyło się w Świdnicy. Brali w nim udział oprócz świdniczan przedstawiciele Strzegomia, Wałbrzycha, Kamiennej Góry, Bolkowa, Lubawki, Chełmska, Kowar, Sobótki, Dzierżoniowa i Świebodzic

Śląsk do wojny trzydziestoletniej wciągnięty został dopiero w 1621 r. a ziemia świdnicka nie została bezpośrednio włączona tak prędko do działań zbrojnych. Jednak w pierwszym etapie wojny, mimo braku działań wojennych na naszym terenie, dotknęła ona bardzo mocno wszystkich mieszkańców, którzy uginali się pod ciężarem podatków płaconych na rzecz cesarza, elektora saskiego i wojska. Drożyzna, zwłaszcza na artykuły żywnościowe spowodowała do wielu domów głód. Mieszkańcy pędzili niemal zebracze żywot. Pod ciężarem tej

wojny ugiął się nawet książę Jan Henryk Hochberg, właściciel Książa, przekazując zarząd dobrami swemu krewnemu a sam wraz z rodziną schronił się w wielkopolskim Koźminie. Do całkowitej ruiny doprowadzały ten kwitnący kraj przemarsze nie tylko wrogich, ale przede wszystkim wojsk cesarskich oraz kwaterunki wojska w mieście i okolicznych wioskach. Stosunkowo nawet małe jednostki taktyczne, tj. regimenty i kompanie, mogły bowiem doprowadzić cały kraj do nędzy. Żołnierze zaciężni, bo ci przede wszystkim brali udział w tej straszliwej wojnie, zabierali ze sobą na wojnę często żony i dzieci. Stąd też każde wojsko składało się z dużej liczby osób nie biorących udziału w walce, które jednak należało wyżywić. Nie daj Boże, żeby wojsko to znalazło się w jakiejś okolicy. Nie to było najgorsze, że kwaterujący na izbie żołnierze zjadali ostatnie okruchy chleba, ale żądali jeszcze codziennie jedzenia, dobrego picia, drewna opałowego i gotówki.

W roku 1630 przeciw Habsburgom wystąpiła Szwecja i wojska jej króla Gustawa Adolfa wraz ze sprzymierzeńcami (wojska brandenburskie i saskie) w roku 1632 zajęły Śląsk. Przez cały rok 1633 trwały przemarsze wojsk szwedzkich i cesarskich. I jedne i drugie ograbiły i splądrowały Książ i Świebodzice. Na blankach wież książęńskich grzmiały armaty odpierające szturm obcych wojsk. Twierdza przyjmowała na przemian oddziały szwedzkie, saskie, to żołnierzy Wallensteina,

2

wodzina wojsk cesarskich. Niepogrzebane ciała poległych żołnierzy stały się powodem zarazy która latem 1633 r. pochłonęła życie wielu mieszkańców Świebodzic i okolicy. 3 i 5 czerwca 1635 roku cesarscy złupili mieszkańców Świebodzic, którzy stracili całe swoje mienie. Wielu próbowało uciec przed złym traktowaniem.

11 czerwca pewien oddział tej zgrai (tego monstrum) dokonywał nowej próby grabieży Świebodzic, która udaremniiona została rękami uzbrojonego mieszczaństwa. Przejmuje zgrozą czytanie listy okropności, które wynotowała historia. Żołnierze wlewali wiadrami niektórym wodę do gardła tak, że ci musieli się udusić, śrubowali innym kciuki tak, że pojawiała się im krew pod paznokciami. Innych znów ciągnęli ze stryczkiem na szyi albo wpychali ich do pieca, podpalali w nim słomę i wędzili ich w ten sposób. Ten straszliwy los dotknął mianowicie zarządcę majątku książęńskiego Johanna Seidla, który tak długo w miejscowości Ciernie był wpy-

chany do i wyjmowany z rozgrzanego pieca, aż umarł.

Soldateska stwarzała jeszcze jedno ogromne niebezpieczeństwo dla mieszkańców regionu, ponieważ roznosiła najprzeróżniejsze choroby, na przykład „chorobę węgierską”, swego rodzaju tyfus plamisty, bądź malarię, która wśród zarażonych wybuchała co jakiś czas (pojawiała się okresowo) zbierając dodatkowe tragiczne żniwa.

Od 1635 roku do 1639 zapanował na tych ziemiach okres pokoju ale już 1639 r. nastąpił ponowny najazd wojsk szwedzkich na Śląsk. Walki między oddziałami szwedzkimi a cesarskimi toczyły się aż do 1648 roku tj. do zawarcia „Pokoju Westfalskiego”.

W wyniku wojny trzydziestoletniej Świebodzice tracą zdobywany wiekami rozkwit. Mieszkańcy przeżyli dosłownie wszystkie tragedie i dramaty : grabieże, pożary, epidemie tyfusu i cholery a także epidemię dżumy. Z 337 budynków pozostało w mieście tylko 90, a z ponad 2 tysięcy mieszkańców – 10 rodzin.

Zdjęcia:

- 1 - Rajtar - żołnierz wojsk saskich i szwedzkich
- 2 - Albrecht Wenzel Eusebius von Wallenstein (1583-1634) wódz wojsk cesarskich w wojnie trzydziestoletniej

Literatura :

- Wałbrzych – zarys monografii miasta na tle regionu – Wydawnictwo DTSK Silesia - Wrocław 1993
 Stanisław Nowotny – Wojna trzydziestoletnia ...”Wiadomości Świdnickie” 08.12.1998 r.

Warto wiedzieć

Świebodzice, Gryfici, możny polski ród rycerski herbu Gryf, w XII - XIII wieku osiadły głównie w Krakowskim i na Śląsku. Główni przedstawiciele rodu:

- Jan (zm. 1167?), kanclerz książęcy, następnie biskup wrocławski i arcybiskup gnieźnieński. Doprowadził ród Świebodzice do szczególnego znaczenia.
- Mikołaj (zm. 1202) wojewoda krakowski,
- w XIII wieku Teodor i Klemens z Ruszczy.

Przedruk z 4 tomowej encyklopedii PWN.

Widokówkę udostępnił Pan Edward Hałdaś

Turystyczny szlak Świebodzic

ul. Stefana Żeromskiego nr 27

Budynek z około połowy XIX w. (powstały na terenie folwarku burmistrza?). W 1852 r. znajdowała się tu gospoda „Zur Burg”. Po zakończeniu I wojny światowej w 1919 r. budynek wykupiła gmina i przeznaczyła go na kasę oszczędności (Sparkasse). Budynek częściowo przebudowany na początku XX w., remontowany po II wojnie światowej. Obecnie mieści się tu Biblioteka Miejska (oddział dziecięcy), Ośrodek Pomocy Społecznej i Urząd Miejski, który zajął pomieszczenia po Powszechnej Spółdzielni Spożywców (która mieściła się tu od 1948 r. do 1992r.). Budynek wolnostojący, usytuowany u zbiegu ulic St. Żeromskiego, J. Krasińskiego i Strzegomskiej, murowany z cegły, tynkowany, jedno i dwutraktowy, dwukondygnacyjny, z dodatkową niższą kondygnacją pseudomezzanina, założony na planie prostokąta, z ryzalitami bocznymi przy elewacji tylnej, dach konstrukcji drewnianej, płaski, kryty papą.

Elewacja frontowa – siedmioosiowa, na cokole licowanymi płytkami ceramicznymi, z podziałami w formie profilowanych gzymsów podokiennych, gzymsu międzykondygnacyjnego, z fryzem z ząbków, przesuniętego pod okna II kondygnacji i gzymsu wieńczącego z fryzem z ukośnie ustawionych cegieł. Osie skrajne lekko ryzalitowane, podwyższone i dekorowane na narożnikach podwieszonymi wielobocznymi filarkami. Lico obu kondygnacji dekorowane boniowaniem w tynku (bonie rysowane w tynku). Na osi elewacji frontowej prostokątny wysoki otwór wejściowy, w profilowanych w tynku opaskach, drzwi dwuskrzydłowe, płycinowe, z nadświetłem, stolarka stylowa z końca XIX wieku. Od środka akcentowana dodatkowo przez wprowadzenie balkonu w kondygnacji II. Płyta balkonu wsparta na murowa-

nych wspornikach, balustrada pełna, dekorowana arkadami rysowanymi w tynku. Okna prostokątne dwuskrzydłowe w profilowanych w tynku opaskach z naczółkami z profilowanej listwy ujmującej okna w górnej części. W osiach skrajnych opaski opadają poniżej gzymsu podokiennego (kond.I.) pod oknami kondygnacji II fryz arkadowy. Stolarka okienna nie wykazuje cech stylowych. Okna pseudomezzanina małe kwadratowe (pięć środkowych osi) i trzy wąskie prostokątne (osie skrajne).

Elewacja południowa – (od ul. Żeromskiego) – siedmioosiowa, podziały i dekoracja oraz kształt i obramienia okien analogiczne jak w elewacji frontowej, osie skrajne ryzalitowane, rozwiązane analogicznie jak w elewacji frontowej.

Elewacja boczna północna, siedmioosiowa. Oś skrajna północno-zachodnia lekko cofnięta od lica elewacji, podziały uproszczone, bez fryzów. Sześciooosiowa partia elewacji bocznej rozwiązana analogicznie, jak elewacja frontowa, osie skrajne ryzalitowane. Niektóre okna kondygnacji I przebudowane, duże, kwadratowe.

Elewacja tylna, jednoosiowa (okna klatki schodowej), bezstylowa. Skrzydła boczne jedno i dwuskrzydłowe. Przy elewacji tylnej, pomiędzy skrzydłami bocznymi niewielkie podwórko.

Wnętrze – budynek podpiwniczony, piwnice sklepione odcinkowo, schody murowane, jednobiegowe. Na parter wejście (z ulicy) po jednobiegowych szerokich murowanych schodach, schody na podwórze jednobiegowe murowane. Sień przechodnia, przedzielona wahadłowymi drzwiami. Klatka schodowa usytuowana w trakcie tylnym, schody dwubiegowe powrotne, drewniane, balustrada tralkowa, jednolalkowa. W sieni sklepienie krzyżowe, dzielone gurtami. W jednym z pomieszczeń kondygnacji II zachował się stylowy XIX-wieczny piec.

Ikonografia – zachowały się widokówki ukazujące budynek. Jedną z widokó-

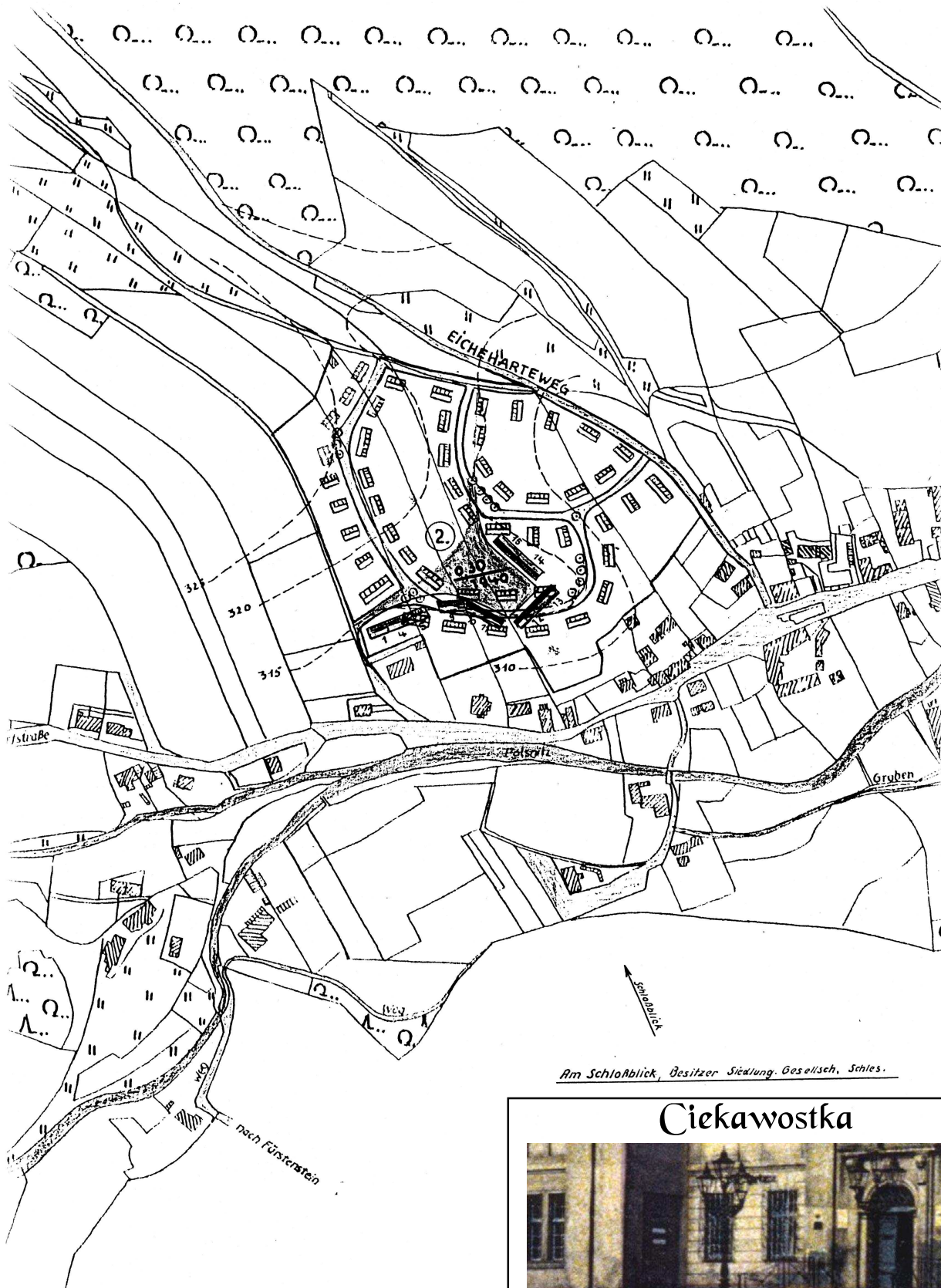

wek znajduje się w zbiorach prywatnych właścicieli sklepu ul. Strzegomska nr 3.

Źródło: Studium historyczno - urbanistyczne miasta Świebodzice. Wrocław 1991r.

Opis udostępnił dr Henryk Urbanik.

Rysunek piórem kulkowym wykonany przez Panią Agnieszkę Klossowską - pracownicę Miejskiej Biblioteki Publicznej.

Plan zabudowy ulicy Zamkowej z roku 1938

Mapę udostępniła Pani mgr inż. Krystyna Górczyńska

Am Schloßblick, Besitzer Siedlung. Gesellsch. Schles.

Ciekawostka

Wejście do Ratusza ze stylowymi latarniami, obok nieistniejące już schody i wejście do obecnego Urzędu Stanu Cywilnego.

Fragment widokówki Ratusza (powiększony) udostępnionej przez Pana Edwarda Haldasiasa.

Kronika

Zespołu Szkół Zawodowych cz. II

W czerwcu 1968 r. nastąpiło uroczyste oddanie do użytku stadionu. Wszyscy uczestnicy otwarcia z uznaniem wyrażali się o wspaniałym przedsięwzięciu i o osiągniętym celu, ale szczególnie satysfakcja wyrażała się w tym, że szkoła wzbogaciła swoją bazę dydaktyczno-wychowawczą konkretnym miejscem do uprawiania kultury fizycznej, sportu i rekreacji.

Koniec lat sześćdziesiątych to dalszy dynamiczny rozwój bazy szkolnej pod względem gospodarczym, społecznym i socjalnym. Dużo uwagi tym sprawom poświęca były dyrektor szkoły mgr inż. Czesław Góra, który wspólnie z zastępcą dyrektora do spraw administracyjnych Wojciechem Klemeckim i przy wydatnym wsparciu wielu innych współpracowników dokonali znacznych odnowień szkoły. Warto przypomnieć, iż w tym czasie wymieniono drewniane schody na betonowe z metalowymi poręczami w czterech budynkach, wyremontowano drewniane podłogi lub wymieniono na posadzkowe np. na korytarzach, odnowiono elewacje trzech budynków, zmodernizowano główne wejście do internatu, wykonano remont sali gimnastycznej, uzupełniono oświetlenie terenu oraz rozpoczęto betonowanie nawierzchni głównej drogi, w internacie w kilku pomieszczeniach wykonano meblowanie ścianki.

W roku 1970 przystąpiono do zorganizowania wzorcowego gabinetu BHP. Pracami projektowymi oraz nadzorem wykonawczym zajął się technik bhp Szczepan Skibicki. W czynnie społecznym wykonano wystrój wnętrza, oświetlenie i radiofonizację. Gabinet wyposażono w urządzenia audiowizualne, oraz w nowe pomoce naukowe z zakresu bhp. Odbywały się tam nie tylko zajęcia dla młodzieży z przedmiotu bhp, ale także i szkolenia nauczycieli.

W maju 1977 roku gabinet bhp zwiedził i wygłosił prelekcję mgr Jan Fuławka - główny inspektor BHP w Ministerstwie Leśnictwa i Przemysłu Drzewnego.

Duże słowa uznania należą się byłemu dyrektorowi Ob. Jerzemu Mizerskiemu, który nie tylko w dużej części kontynuował wyżej wymienione prace, ale także

inicjował nowe. Zaliczyć do nich trzeba: adaptację poddasza szkolnego na czytelnię i świetlicę, budowę trzech domków campingowych w celu stworzenia własnego ośrodka wypoczynkowego. Ośrodek powstał w Olejnicy na Pojezierzu Leszczyńskim, był on wykonany w czynnie społecznym przy szczególnym zainteresowaniu i zaangażowaniu Bolesława Stypy i Szczepana Skibickiego. W czasie wakacji, w każdym turnusie z domków korzystać mogły cztery rodziny. Szkolne koło szkatulnicze prowadzone przez nauczyciela zawodu Władysława Jamrozińskiego wykonało dla ośrodka: 6 kajaków, żaglówkę typu „Tramp” o pow. 11 m² żagla, która uzyskała atest PZZ. Żaglówka i kajaki służyły do przyjemnych wędrowek wodnych po jeziorze a ponadto żaglówka pozwoliła grupie kilkudziesięciu uczniów na zorganizowanych kursach uzyskać stopnie żeglarza.

Od roku 1974 obowiązki dyrektora szkoły pełnił mgr Władysław Szczerbak i tak jak jego poprzednicy z pełnym zaangażowaniem wzbogacał bazę i unowocześniał metody i techniki nauczania teoretycznego i praktycznego, zarówno w szkole jak i w warsztatach.

Z dniem 1 września 1975 r. przy Zasadniczej Szkole Zawodowej w Świebodzicach zostają otwarte dwa dodatkowe kierunki kształcenia. Powstaje wówczas Technikum Mechaniczne o specjalności obróbka skrawaniem oraz Zaoczne Technikum Przemysłu Drzewnego o specjalności meblarskiej. W tym czasie działalność swoją przy szkole rozpoczął Międzyzakładowy Uniwersytet Robotniczy Związków Zawodowych, który przeprowadzał egzaminy kwalifikacyjne na tytuły kwalifikowanego robotnika

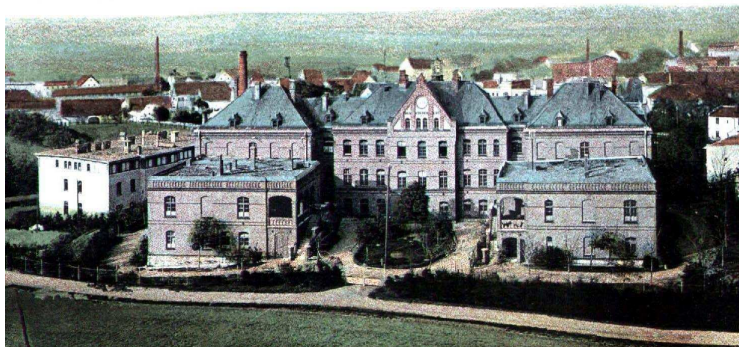
o specjalności obróbka skrawaniem oraz mistrza. Dzięki działaniu MUR szkoła uzyskała wiele cennych pomocy i urządzeń, które zostały wykonane w ramach prac egzaminacyjnych.

Ze względu na wieloprofilowość szkolenia oraz dużą

ilość kształcących się osób, a także stosownie do panującej w szkolnictwie tendencji integrującej proces kształcenia, wychowania i zarządzania, od dnia 1.09.1976 r. Zasadnicza Szkoła Zawodowa zostaje przez władze oświatowe przemianowana na Zespół Szkół Zawodowych - Zarz. Nr 3 Kuratora Oświaty i Wychowania w Wałbrzychu z dnia 4 maja 1976 r. W skład Zespołu weszły niżej wymienione jednostki pedagogiczne:

- Zasadnicza Szkoła Zawodowa,
- Zasadnicza Szkoła Zawodowa Doksztalcząca,
- Technikum Mechaniczne dla Pracujących,
- Technikum Przemysłu Drzewnego Zaoczne.

W następnym roku na mocy Zarządzenia Nr 7/77 zostaje utworzone przy Zespole Szkół Zawodowych

— Średnie Studium Zawodowe o kierunku ogólnomechanicznym. W tym samym roku do Zespołu włączona zostaje Zasadnicza Szkoła Odzieżowa dla Pracujących Zakładów Przemysłu Odzieżowego „Rafio”, kształcąca uczniów w zawodzie krawiec-szwacz.

Nowa struktura organizacyjna jaką jest Zespół Szkół Zawodowych tworzy zintegrowany system wychowania, umożliwiając realizację zadań stawianych polskiemu systemowi oświatowemu. Potwierdzeniem tego, są poniższe fakty mówiące o wielu sukcesach uczniów o kierunku mechaniczno-elektrycznym, którzy dzięki pomocy nauczycieli i opiece z-cy dyr. d/s pedagogicznych inż. A. Szulika osiągnęli:

— II miejsce w wojewódzkim konkursie o tytuł najlepszego ucznia w zawodzie elektromechanik,

— II miejsce w wojewódzkim konkursie o tytuł najlepszego ucznia w zawodzie ślusarz w roku szkolnym 1978/79,

— wyróżnienie w Wojewódzkim Turnieju Mistrzów Techniki w roku szkolnym 1977/78,

— II miejsce w Wojewódzkim Turnieju Młodych Mistrzów Techniki w grupie prac dyplomowych - 1978/79.

Wspaniałe osiągnięcia ma na swoim koncie młodzież ucząca się w zawodzie krawiec-szwacz, bowiem w siedmiu rozegranych konkursach w skali międzywojewódzkiej we Wrocławiu zajęła drużynowo: raz drugie miejsce, cztery razy trzecie, została wielokrotnie wyróżniona za ciekawe prace wykonane na warsztatach szkolnych.

W roku szkolnym 1977/87 została zorganizowana w tutejszej szkole wystawa poświęcona prezentacji 32 letniego dorobku szkoły. W ciekawie zaprojektowanej formie plastyczno-przestrzennej ekspozycyjny był cały dorobek szkoły.

Rok 1979 przyniósł dwa ważne wydarzenia w życiu szkoły. Pierwsze, to oddanie w dniu 13 października do użytku nowej hali warsztatowej do praktycznej nauki zawodu, która wraz z urządzeniami socjalnymi dla młodzieży, zapewniała nowoczesną, dobrze wyposażoną bazę dydaktyczną. Całością tego ważnego przedsięwzięcia kierował długoletni kierownik warsztatów szkolnych Bolesław Stypa. Drugie, ważne wydarzenie miało miejsce również 13 października. Był to dzień nadania szkole imienia prof. S. Prosińskiego oraz przekazania sztanda-

ru ufundowanego przez Dolnośląską Fabrykę Mebli w Świebodzicach). Patron szkoły był profesorem Akademii Rolniczej w Poznaniu, stąd też obecność na tej uroczystości przedstawicieli senatu tej uczelni oraz małżonki profesora, Marii Prosińskiej, która dokonała odsłonięcia tablicy pamiątkowej.

Zdjęcie na str. 5 - widok budynku obecnego internatu z początku XX wieku.

Warto zobaczyć

w kościele św. Piotra i Pawła

Krzesło drewniane, o wysokości 120 cm, wykonane w stylu rokoka przez nieznanego autora w XVIII wieku, malowane farbą olejną na biało. Środkowa część oparcia i siedzisko wyplatane. Nogi przednie wygięte, łącznik między nimi profilowany. Oparcie górą rzeźbione – ornament rokokowy – kwiaty i grzebień.

Zapisane w rejestrze zabytków woj. wałbrzyskiego pod nr 6, kartoteka nr 534

ul. Henryka Sienkiewicza kolejne zdjęcie z przebudowy (w tle zabudowania DZPC Śnieżka)

Pomysł, skład i wykonanie: Adam Rubnikowicz (ze zbiorów własnych i udostępnionych)

Korekta: Robert Sysa

Stale współpracują: Bolesław Kwiatkowski (zdjęcia), Edward Hałdaś, dr Henryk Urbanik.

Podziękowania dla wszystkich którzy udostępnili swoje zbiory.

Kontakt e-mail: adamr@pnet.pl Tel. (kom) 0-602-380-483 **Przedruk możliwy po podaniu źródła**